

БУТИ ВІРНИМ ОBOB'ЯЗКУ

(до 80-річчя від дня народження професора Л.П.Лаптевої)

Цей стародавній крилатий вираз повністю відповідає моральним засадам, які проявляються не лише у взаєминах з колегами, а й у вагомих результатах науково-педагогічної діяльності доктора історичних наук, почесного професора Московського державного університету ім. М.В.Ломоносова Людмили Павлівни Лаптевої, ювілей якої нещодавно відзначила міжнародна наукова громадськість.

Бути вірним обов'язку – це життєвий принцип ювілярки, яка вже багато років віддано і безкорисливо служить історичній науці, віддає їй не лише весь свій талант дослідника, а й місцецтво педагога і наставника наукової молоді. Наші багаторічні дружні особисті і наукові зв'язки з Л.П.Лаптевою дають підстави говорити про те, як невтомно, енергійно і послідовно Людмила Павлівна втілює в життя своє кредо.

Шлях до вершин наукової і педагогічної діяльності у стінах Московського державного університету ім. М.В.Ломоносова був у Л.П.Лаптевої нелегким. Народилася вона у вересні 1926 р. у селі Осиніві Гаї Тамбовської області у родині поштаря. У 1938 р. разом з сім'єю переїхала у селище Томіліно поблизу Москви, де перед війною закінчила восьмий клас. В роки війни Л.П.Лаптева повернулася у рідне село і 1943 р. закінчила там середню школу. Згодом вона продовжила навчання на історичному факультеті спочатку Тамбовського, а потім Московського обласного педагогічного інституту (МОПІ), який і закінчила у 1947 р. Пропрацювавши декілька років учителькою у середній школі, Л.П.Лаптева вступила до аспірантури при кафедрі історії середніх віків МОПІ, яку успішно закінчила 1952 р. захистом кандидатської дисертації, присвяченої історії Чехії XVI–XVII ст. Після захисту дисертації, Л.П.Лаптева розпочала свою педагогічну діяльність у вищій школі, де викладала історію середніх віків спочатку у МОПІ, а з 1959 року – в МДУ ім. М.В.Ломоносова на кафедрі історії південних і західних слов'ян. На цій кафедрі вона пройшла шлях від асистента до професора (після захисту у 1975 р. докторської дисертації), на ній вона працює і сьогодні.

Наукова і педагогічна діяльність в житті Л.П.Лаптевої тісно пов'язані. Людмила Павлівна прекрасний знавець вітчизняних і зарубіжних архівів. Знайдені матеріали і документи, вона широко використовує у своїх численних публікаціях, присвячених російській історіографії слов'янських народів, історії південних і західних слов'ян (особливо чехів, словаків, серболужичан), історії російського слов'янознавства, теорії і практиці слов'яномовної палеографії тощо. Водночас Л.П.Лаптева – педагог і лектор – результати своїх наукових досліджень втілює у своїй роботі зі студентами та аспірантами, поєднуючи таким чином науково-педагогічну і викладацьку діяльність.

Роботу Л.П.Лаптевої у науковій сфері стисло можна охарактеризувати словами відомого французького астронома Д.Ф.Араго: “Пізнавати, відкривати, публікувати – ось доля вченого”. Свідчення цього – бібліографія наукових, науково-популярних та науково-методичних праць Людмили Павлівни, яка налічує сьогодні понад 550 статей, студій, досліджень, рецензій, оглядів, розвідок тощо. Окреме місце в її науковому доробку займають монографії, призначені не лише для вузького кола вчених-славістів, а й широкій читацькій аудиторії. Серед цих праць треба особливо відзначити такі роботи: “П.Й.Шафарик у російській дореволюційній літературі” (Прага, 1967), “Росій-

ська історіографія гуситського руху (40-ві роки ХІХ ст.–1917)” (Москва, 1978), “Письмові джерела з історії Чехії періоду феодалізму (до 1848р.)” (Москва, 1985), навчальний посібник “Гуситський рух у Чехії” (Москва, 1990), “Гуситський рух у висвітленні сучасників (джерела і матеріали для практичних занять)” (Москва, 1992), навчальний посібник “Чехія періоду феодалізму” (Москва, 1993), “Російсько-серболужицькі наукові і культурні зв’язки з початку ХІХ століття до Першої світової війни (1914 р.)” (Москва, 1993) та ін. У 2005 р. вийшло з друку фундаментальне дослідження Л.П.Лаптевої “Слов’янознавство у Московському університеті у ХІХ–на початку ХХ століття”, яке є за своїм змістом і обсягом унікальним серед подібних публікацій у європейському слов’янознавстві.

Щоб створити різносторонню картину наукової діяльності Л.П.Лаптевої, треба згадати про її численні виступи на наукових конференціях, семінарах, симпозіумах в університетських та академічних центрах Росії, України, Чехії, Німеччини та інших країн.

Багато часу, енергії і уваги приділяє Л.П.Лаптева навчальній роботі: вона проводить лекції, семінари, практичні заняття зі студентами та аспірантами. Для неї, як сказав римський поет Ф.К.Горацій, “вирощувати наукові сили – це вроджений дар”. Під керівництвом ученої захистили кандидатські дисертації 23 аспіранти, є серед її учнів і доктори наук.

Нам пощастило не раз бути присутніми на лекціях Людмили Павлівни, які вона читала славістам у Львівському університеті. Глибока науковість і надзвичайна дохідливість, артистичність викладу – все це характерно для викладацької діяльності професора Л.П.Лаптевої.

Львівські славісти – історики і філологи – не один раз приймали у себе Л.П.Лаптеву, яка читала лекції студентам, консультувала аспірантів, була опонентом при захисті дисертацій, брала участь у міжнародних славістичних колоквіумах і сорабістичних семінарах, які регулярно проводяться у Львівському університеті, друкувала свої студії в університетських збірниках “Проблеми слов’янознавства” і “Питання сорабістики”. Завдяки цьому ми маємо змогу ближче ознайомитись з науковими досягненнями і лекторською майстерністю нашої колеги, пізнати її відкритість і коректність, почуття поваги до своїх однодумців і опонентів під час наукових дискусій.

Нам імпонують прекрасні якості характеру Л.П.Лаптевої – її доброзичливість, ширість і порядність, її оптимізм і чудове почуття гумору. Бажаємо ювілярці міцного здоров’я та довгих літ, подальших звершень і успіхів у науковій і навчальній роботі на благо розвитку нашої спільної справи – розквіту славістичної науки.

В.Моторний, А.Моторний

Львів, серпень 2006